

Genesis czyli Stworzenie

Autor tekstu: **Mariusz Agnosiewicz**

W Księdze Rodzaju stworzenie świata i ludzi jest opisane dwa razy i wersje nie są zgodne. Można odróżnić dwie wizje stworzenia dokonując rozróżnienia fragmentów Genesis w którym występuje Bóg jako *Elohim* jako *Jahweh*. Pierwszy tego rozróżnienia dokonał francuski lekarz Astruc w XVIII w., dostrzegł on, iż nie ma dowolności w oznaczaniu Boga tymi dwoma imionami, a zestawiając opowiadania o Genesis, w których raz występuje *Elohim*, a raz *Jahweh* uzyskamy dwa oddzielne i różne opowiadania o stworzeniu wszechświata. Oto zestawienie tych dwóch opowieści (za Reinachem (*Orpheus – Historia Powszechna Religij – Salomon Reinach, Księgarnia F. Hoesicka; Strony: 7.15-17*) :

Elohista	Jehowista
<p>I. 1. Na początku Elohim stworzył niebiosy i ziemię. 2. Ziemia była chaosem; tchnienie Elohima poruszyło się nad wodami. 3. Elohim rzekł: „Niech się stanie światło”. I światło się stało. 4. I Elohim widział światło, że było dobre, i Elohim oddzielił światło od ciemności. 5. I Elohim nazwał światło dniem, a ciemność nocą; i stał się wieczór, i stał się poranek; jeden dzień. 6. Elohim rzekł: „Niech będzie utwierdzenie między wodami”... 9. Elohim rzekł: „Niechaj wody, które są pod niebiosami zgromadzą się, i niechaj się łąd ukarze”... 11. I Elohim rzekł: „Niechaj ziemia wyda zieloność, drzewo owoce, przynoszące owoc podług swego gatunku”... 14. Elohim rzekł: „Niechaj będą światła na utwierdzeniu dla oddzielenia dnia od nocy”... 20. Elohim rzekł: „Niechaj wody roją się życiem, i niechaj ptaki latają nad ziemią”... 21. I Elohim stworzył potwory morskie i wszystkie stworzenia, którymi roją się wody, i wszelkie ptactwo skrzydlate... 22. I Elohim błogosławił je mówiąc: „Bądźcie płodne, rozmnażajcie się i napełniajcie wody mórz, i niechaj ptak mnoży się na ziemi”... 24. I Elohim rzekł: „Niechaj ziemia wyda istoty żyjące podług ich gatunków”... 26. Elohim rzekł: „Uczyńmy człowieka na nasz obraz...” 27. I Elohim stworzył człowieka na swój obraz; mężczyznę i niewiastę. 28. I Elohim ich błogosławił i rzekł im: „Bądźcie płodni, mnożcie się, napełniajcie ziemię i czyńcie ją sobie poddaną”. 29. I Elohim rzekł: „Oto daję wam wszelkie ziele, niosące nasienie, i wszelkie drzewo, które ma owoc... dla waszego pożywienia”.</p> <p>II. 1. I zostały dokończone niebiosy i ziemia i wszelkie ich wojska. 2. I Elohim dokończył siódmego dnia swego dzieła; i</p>	<p>II. 4. W dzień kiedy Jahweh Elohim uczynił ziemię i niebiosy, 5. żadnego krzaka nie było jeszcze na ziemi, żadne ziele jeszcze nie zakiełkowało, ponieważ Jahweh Elohim nie spuścił był jeszcze deszczu na ziemię, i nie było ludzi do uprawiania gruntu. 6. Ale chmura się podniosła z ziemi i zrosiła grunt. 7. I Jahweh Elohim ukształtował człowieka z pyłu gruntu i tchnął w jego nozdrza tchnienie życia. 8. I Jahweh Elohim zasadził ogród w Edenie i umieścił tam człowieka, którego był ukształtował. 9. I Jahweh Elohim kazał wyrosnąć z gruntu wszelkiemu drzewu przyjemnemu, i drzewu żywota w środku ogrodu, a także drzewu wiadomości dobrego i złego... 15. Jahweh Elohim wziął człowieka i osadził go w ogrodzie Edenu, żeby go uprawiał i strzegł. 16. I Jahweh Elohim rozkazał człowiekowi mówiąc: „Z wszelkiego drzewa ogrodu możesz jeść. 17. Ale z drzewa wiadomości dobrego i złego nie będziesz jadł, bo w dzień, kiedy będziesz zeń jadł, umrzesz śmiercią”. 18. I Jahweh Elohim rzekł: „Nie jest dobrze iżby człowiek był sam; uczynię mu pomocnicę, któraby mu odpowiadała”. 19. Wtedy Jahweh Elohim spuścił głęboki sen na człowieka; wziął jeden z jego boków i zamknął jego miejsce ciałem. 22. I Jahweh Elohim ukształtował bok, który był wziął człowiekowi, w niewiastę i przyprowadził ją do człowieka...</p> <p>III. 1. Wąż był przebiegły ponad wszystkie zwierzęta polne i rzekł do niewiasty: „Czy (Jahweh) Elohim rzeczywiście powiedział: Nie będziecie jedli z żadnego drzewa w ogrodzie?” I niewiasta rzekła wężowi: „Jadamy owoce drzew ogrodu”; 3. ale co do owocu drzewa, które jest w środku ogrodu, (Jahweh) Elohim rzekł: „Nie będziecie zeń jedli i nie będziecie go dotykali, żeby nie umrzeć”. 4. I wąż rzekł do niewiasty: „Nie umrzecie z tego... 5. bo (Jahweh) Elohim wie, że w dzień, kiedy zeń będziecie jedli, wasze oczy się otworzą i będziecie jak (Jahweh) Elohim, znający dobre i złe”. 6. I niewiasta... wzięła owocu z drzewa i jadła go i dała zeń swemu mężowi obok siebie, i on go jadł... 8. I usłyszeli głos Jahweh Elohima, który przechadzał się po ogrodzie przy wietrzyku wieczornym... 11. I</p>

siódmego dnia odpoczął. 4. To są genealogie niebios i ziemi, gdy zostały stworzone.

rzekł: „Z drzewa, z którego zakazałem ci jeść, czyś zeń jadł?” 12. I człowiek rzekł: „Niewiasta dała mi owocu z drzewa, i jadłem”. 13. I Jahweh Elohim rzekł do niewiasty: „Dlaczegoś to uczyniła?” I niewiasta rzekła: „Wąż mnie zwiódł, i jadłam”. 14. Jahweh Elohim rzekł do węża: „Ponieważ to zrobiłeś, jesteś przeklęty... ; będziesz chodził na swym brzuchu i będziesz jadł proch... 15. Ustanowię nieprzyjaźń między tobą a niewiastą, między twym plemieniem a jej plemieniem; będzie ci **miażdżyła** głowę, a ty będziesz jej **ranił** piętę. 16. **Do niewiasty rzekł:** „Powiększę trud brzemienności; wydawać będziesz dzieci w boleści”. 17. **A do człowieka rzekł:** „Będziesz jadał w trudzie po wszystkie dni swego żywota. 19. Będziesz jadał swój chleb w pocie swego czoła, aż dopóki nie wrócisz do gruntu, z którego byłeś wzięty; bo jesteś proch i wrócisz do prochu”... 22. I Jahweh Elohim rzekł: „Otóż człowiek stał się jako jeden z nas, co do znajomości dobrego i złego; ale teraz niechaj nie wyciąga ręki, żeby brać z drzewa żywota, jeść i żyć wiecznie”. 23. I Jahweh Elohim wypędził go z ogrodu Edenu, żeby uprawiał grunt, z którego był wzięty.

Jak podaje [Peter de Rosa](#), druga wersja (zwana przez niego *kapłańską*) spisana została cztery wieki popierwszej, w czasie wygnania Izraela w Babilonie. Jest w niej „wiele zapożyczeń z babilońskiego eposu stworzenia, co dowodzi, że mity są zaraźliwe” {K:|48|Mitologia chrześcijaństwa. Kryzys wiary chrześcijańskiej}. W opisie pierwszym widzimy obraz stworzenia, który posiada wiele cech, które są przejawem rozsądku autora: tak mógł to sobie wyobrazić, mimo że kolejne etapy nie są ułożone we właściwej kolejności, to jednak nie można wymagać od niego, aby znał zagadnienia, które ludzkość odkryła ponad tysiąc lat później. Należy jednak uznać, że nie występują w tym obrazie bajkowe wizje z ogrodami i węzami. Występuje jeszcze coś bardzo ważnego: równość kobiety i mężczyzny jako dwojga ludzi. W drugim natomiast obrazie (w tekście znajduje się on bezpośrednio po pierwszym opisie, **jak gdyby autor chciał zestawić dwie hebrajskie wizje Genesis**) zaznaczona jest wyraźna nierówność pierwszych ludzi: Ewa jest pomocnicą Adama. Co więcej, nie można mówić o nierówności dwojga ludzi, gdyż Ewa nie jest uznawana za człowieka ! To coś pośredniego, co łączy świat ludzi i zwierząt (patrz niżej). Widzimy wyraźne rozróżnienie: Adam to **człowiek** („Do człowieka rzekł”), Ewa to **niewiasta** („Do niewiasty rzekł”). Oczywiście współczesne tłumaczenia nie uznają tego rozróżnienia. Najważniejszą jednak różnicą jaka cechuje drugi obraz, to **pojęcie grzechu pierworodnego**, które w tekście Elohisty **nie występuje**. Człowiek stworzony przez Elohistę jest dobry, stworzony na podobieństwo Stwórcy, błogosławiony przez niego i obdarowany ziemią. Człowiek w harmonii z przyrodą. Natomiast człowiek Jehowisty jest skażony złem, **nie stworzony na podobieństwo Boga**, lecz uzurpujący sobie to podobieństwo, to człowiek, któremu Bóg zafundował złotą klatkę — ogród Eden, to człowiek oślepiiony i okłamywany przez Boga, następnie przeklęty i ukarany ziemią. To w końcu człowiek, który pozostaje w ciągłym rozbracie z otaczającym go światem.

Można się domyślać, że autor Pentateuchu chciał zawrzeć dwa występujące wśród Żydów poglądy na kwestię stworzenia - nie stopił ich, lecz zestawił wyraźnie ze sobą (etap stwarzania człowieka występuje dwukrotnie). Bardziej jednak prawdopodobna jest inna wersja: **fragment Księgi Rodzaju od II,4 do IV,26 [1] jest jakąś późniejszą redakcją pierwotnej tradycji** początków stworzenia, tego samego autora lub dodaną przez kogoś innego. Dopiero gdy opuścimy ten fragment początek Ks. Rodz. staje się spójny i niesprzeczny. Mamy oto koniec boskiego stwarzania na siódmym dniu, po którym jest następujący fragment „*Oto rodowód potomków Adama. Gdy Bóg stworzył człowieka, na podobieństwo Boga stworzył go; stworzył mężczyznę i niewiastę, pobłogosławił ich i dał im nazwę „ludzie”, wtedy gdy ich stworzył. Gdy Adam miał sto trzydzieści lat, urodził mu się syn, podobny do niego jako jego obraz, i dał mu na imię Set. A po urodzeniu się Seta żył Adam osiemset lat i miał synów oraz córki. Ogólna liczba lat, które Adam przeżył, była dziewięćset trzydzieści. I umarł.*” (Rdz 5, 1n;

BT). Wymieniane jest tutaj potomstwo Adama, wśród którego nie ma żadnego Kaina ani Abla, jego **pierworodnym jest Set**. Co więcej, obraz ten jest spójny z fragmentem pierwszego stwarzania, a sprzeczny z drugim opisem, gdyż zaznaczona jest wyraźnie równość kobiety i mężczyzny względem Boga jako „ludzi”, co w drugim opisie stwarzania jest nie do pomyślenia. Mówi się, że jest to druga linia potomków Adama, linia dobra, wybrana przez Boga i in., Adam został ukarany cierpieniem, natomiast Kain został wydziedziczony, Bóg więc opisuje dalej linię Adama już bez Kaina. Jest to jednak bzdura, gdyż początek piątego rozdziału mówi wyraźnie: Oto rodowód potomków Adama; nie mów on: oto drugi (alternatywny, dobry, wybrany etc) rodowód potomków Adama. Poza tym gdyby miała być to druga linia nie wystąpiły by tam słowa: *"Gdy Bóg stworzył człowieka, na podobieństwo Boga stworzył go; stworzył mężczyznę i niewiastę, pobłogosławił ich i dał im nazwę „ludzie”, wtedy gdy ich stworzył"* - które wyraźnie nawiązują do opisu stworzenia człowieka, nie może więc występować po zaawansowanych jego dziejach (przygody Rajskie z węzami, historia Kaina i jego potomstwo). Najważniejsze jednak, że ten fragment stanowi wyraźną aluzję do pierwszego okresu stwarzania, pomijając drugi (wspomniana równość oraz błogosławieństwo Boże dla ludzi, które w mrocznym opisie z Rajem nie występuje).

Bezsensowny jest ponadto fragment Ks. Rodz. IV,25 — V,6, w którym występują dwa opisy w których Adamowi rodzi się Set, a Setowi Enoch (w Biblii Tysiąclecia rozmazana jest ta sprzeczność przez dodanie przez tłumaczy śródtytułu). Według mnie, jest to **spojenie** wykonane dla przejścia pomiędzy dodaną opowieścią Jehowistyczną a opowieścią Elohistyczną. Oto **nieudane spojenie** Księgi Rodzaju: *"Adam raz jeszcze zbliżył się do swej żony i ta urodziła mu syna, któremu dała imię Set, gdyż — jak mówiła — dał mi Bóg potomka innego w zamian za Abla, którego zabił Kain. Setowi również urodził się syn; Set dał mu imię Enosz. Wtedy zaczęto wzywać imienia Pana. Oto rodowód potomków Adama. Gdy Bóg stworzył człowieka, na podobieństwo Boga stworzył go; stworzył mężczyznę i niewiastę, pobłogosławił ich i dał im nazwę „ludzie”, wtedy gdy ich stworzył. Gdy Adam miał sto trzydzieści lat, urodził mu się syn, podobny do niego jako jego obraz, i dał mu na imię Set. A po urodzeniu się Seta żył Adam osiemset lat i miał synów oraz córki. Ogólna liczba lat, które Adam przeżył, była dziewięćset trzydzieści. I umarł. Gdy Set miał sto pięć lat, urodził mu się syn Enosz..."* (Rdz 4, 25 — 5,5; BT)

Kolejną sprzeczność, jaką rodzi sztuczny rozdział 4 Genesis, jest wypowiedź Kaina do Boga po zamordowaniu Abla: *„Skoro mnie teraz wypędzasz z tej roli, i mam się ukrywać przed tobą, i być tułaczem i zbiegiem na ziemi, **każdy, kto mnie spotka**, będzie mógł mnie zabić!"* Wcześniej nie było przesłanek, aby sądzić, że ktoś mógł wówczas istnieć na Ziemi. Być może był to jakiś inny lud stworzony przez innego boga...? opuszczając ten rozdział sprzeczność zostaje wyeliminowana, gdyż Set nie zadaje Panu takich bezsensownych pytań. Najważniejszą jednak sprzecznością drugiego opisu stwarzania jest **inna kolejność stworzeń**. W koncepcji Elohity, pod każdym względem rozsądniejszej, przed człowiekiem, stworzonym szóstego dnia, pojawiają się rośliny (trzeci dzień) i zwierzęta (zwierzęta wodne i ptactwo dnia piątego, zwierzęta lądowe dnia szóstego przed człowiekiem), natomiast w koncepcji Jehowity (bez charakterystycznych dni stwarzania) człowiek pojawia się tuż po stworzeniu nieba i ziemi. Następnie roślinność, której początek daje ogród Eden. W końcu stworzone zostały zwierzęta. Uczynione **tylko po to**, aby niosły człowiekowi „pomoc”. Po wymyśleniu przez Adama nazwy dla każdego pomocnika, okazało się, że niestety *„nie znalazła się pomoc odpowiednia dla mężczyzny"*. Wtedy Bóg stworzył udoskonalony model zwierzęcia-idealnego-pomocnika, który nazwany został niewiastą.

Czytając Księgę Rodzaju w przyjętej powszechnie redakcji, widzimy dwa opisy (dwie koncepcje Upadku) człowieka, co jest bez sensu biorąc pod uwagę mitologiczny sens tego wątku (należało dać wytłumaczenie, dlaczego Bóg nie żyje z człowiekiem w takich dobrych stosunkach, jak po stworzeniu, dlaczego każe mu cierpieć, dlaczego nie dał mu dłuższego życia, etc.). Pierwszy to ten baśniowy, zły, głupi i okrutny, z jabłkiem i węzem, eksploatowany do granic rozsądku na przestrzeni dziejów judeochrześcijaństwa. Drugi to upadek ludzkości za czasów Noego. Tutaj kara dla ludzkości może mieć większy sens, gdyż zła okazał się nie reprezentant ludzkości (Adam), lecz ona cała.

Dalsza część ST również potwierdza odrębność tej opowieści. Mamy oto opis potopu w którym ginie cała zła ludzkość oprócz Noego i jego rodziny. Musiał również zginąć i ród Kaina. Okazuje się jednak, że w dalszej części Pisma ów ród jednak istnieje (zob. np. w Księdze Sędziów 4, 11 oraz Księdze Liczb 24, 21n; BT).

Przeczytaj jak brzmi [Księga Rodzaju bez dodanych historii](#) — staje się opisem sensownym i niesprzecznym. Spróbuj ocenić, czy czegoś tam brakuje, czy jest to obraz niezupełny i nielogiczny?

Później jednak **wśród Żydów słusznie górę wzięł obraz Elohisty**. Nie znajdziemy najmniejszej wzmianki o rzekomym grzechu pierwotnym człowieka w dalszej części Biblii (u Proroków, w Psalmach, w księgach historycznych, a nawet w Ewangeliach). Wizja Jehowisty zaczęła się rozwijać znacznie później, a św. Paweł „zbudował na tej baśni ludowej całą teorię o odkupieniu ludzkości przez Jezusa Chrystusa” (Reinach). Tak musiało się stać, aby haniebna śmierć rzekomego Mesjasza mogła znaleźć sensowne wytłumaczenie. Wróćmy jednak jeszcze na chwilę do rajskiego ogrodu. Jest tam jeszcze jedna budząca poważne wątpliwości kwestia: mamy Adama, który nie rozróżnia dobrego od złego, gdyż Bóg go oślepił (dygresja: zawsze trapi mnie dylemat: cóż ma oznaczać chrześcijańskie hasło: Bóg jest światłością, Bóg otworzył mi oczy, itp) i ten sam Bóg grozi mu: jak zjesz owoc to „umrzesz śmiercią”. Jak ten oszołomiony otaczającym go nieznanym światem człowiek, który raczej nie zdawał sobie jeszcze dokładnie sprawy z faktu swego jestestwa, nie za bardzo wiedział co się dzieje itd, jak mógł pojąć sens śmierci? Jak mógł pojąć śmierć, skoro jeszcze życia nie rozumiał ?...

Przypisy:

[1] obejmuje drugi proces stwarzania człowieka, koncepcję Raju, Upadek człowieka, dzieje Kaina i jego potomków

Mariusz Agnosiewicz

Założyciel, redaktor naczelny i publicysta Racjonalisty, założyciel i prezes Polskiego Stowarzyszenia Racjonalistów. Kontakt online ([GG](#), [Skype](#))

[Strona www autora](#)

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 18-05-2002 Ostatnia zmiana: 09-08-2006)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,210) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,210>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane

w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób

odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl